

TLM_Lausunto_TORNIO ja KEMI_rakennusjärjestysluonnos ja OAS_20022026**Päätöksentekijä** Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta**Valmistelija** Rakennustutkija Teija Ylimartimo
Arkeologi Hanna Puolakka**TORNIO JA KEMINMAA, RAKENNUSJÄRJESTYKSEN UUSIMINEN, OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMA SEKÄ RAKENNUSJÄRJESTYSLUONNOS**

Tornion kaupunki ja Keminmaan kunta ovat pyytäneet Tornionlaakson museon lausuntoa rakennusjärjestyksen uusimisen vireilletulosta ja sitä koskevasta osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta (OAS) sekä rakennusjärjestyksen luonnoksesta. Lausuntopyynnön liitteenä museolle on toimitettu osallistumis- ja arviointisuunnitelma sekä rakennusjärjestyksen luonnos. Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo vastaa toimialueensa rakennetun kulttuuriympäristön, kulttuurimaiseman sekä arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntija- ja viranomaistehtävistä.

Tornion kaupungin ja Keminmaan kunnan rakennusjärjestykset on tarkoitus uudistaa vuoden 2026 aikana. Uudistamistyö tehdään, jotta rakennusjärjestys tulee ajantasaistettua 1.1.2025 voimaan tulleen uuden rakentamislain mukaiseksi. Uudella rakennusjärjestyksellä korvataan Tornion kaupungin 29.1.2018 voimaan tullut rakennusjärjestys sekä Keminmaan kunnan 14.3.2014 voimaan tullut rakennusjärjestys.

Rakennusjärjestyksen tehtävänä on antaa paikallisista oloista johtuvia määräyksiä, jotka toimivat suunnitelmallisen ja soveltuvan rakentamisen ohjeena alueella (RakL 17 §). Rakennusjärjestys osoittaa kaupungin/kunnan tavoitteet ja vaatimukset rakentamiselle ja antaa muita sääntöjä täydentäviä tietoja rakentajille ja suunnittelijoille. Rakennusjärjestyksen uudistamistyön pohjana toimivat Kuntaliiton laatima rakennusjärjestyspohja sekä Tornion ja Keminmaan nykyiset rakennusjärjestykset. Valmistelussa tehdään yhteistyötä myös lähialueen kuntien kanssa ja näin yhtenäistetään alueellisia käytäntöjä.

Tornionlaakson museo pitää hyvänä, että rakennusjärjestyksen luonnoksessa on huomioitu Kuntaliiton mallirakennusjärjestyksen (2024) mukaisesti kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaat ja suojellut ympäristöt ja kohteet. Lisäksi tavoitteeksi on nostettu kestävä kehityksen edistäminen ja olemassa olevan rakennetun ympäristön ja sen ominaispiirteiden kunnioittaminen.

Kohdassa 5§ Rakennuksen sopeutuminen rakennuspaikalle ja ympäristöön on nostettu esiin erilaisia vaalittavia erityispiirteitä ja alueita, joilla tulee kiinnittää erityistä huomiota rakentamisen sovittamisesta ympäristöönsä. Lisäksi kohdassa on hyvin tuotu esiin korjausrakentamisen yhteydessä huomioitavia seikkoja. Museo näkee tärkeänä, että luonnoksessa on tuotu muissakin kohdissa esiin rakentamisen sovittaminen ja soveltuminen ympäristöönsä ja

Tornionlaakson museon johtaja20.02.2026§ 7/2026

erityisvaatimukset kulttuurihistoriallisesti merkittäviä ja suojeltuja alueita ja kohteita koskevan luvanvaraisuuden osalta.

Rakentamisluvasta vapautettujen rakennelmien ja rakennusten taulukossa luvanvaraisuus suojeltujen rakennusten ja arvokkaiden kulttuuriympäristöjen osalta edellyttää museon näkemyksen mukaan tarkentamista. Taulukossa nyt esitetyn mukaisesti ilmalämpöpumpun asentaminen suojeltuun kohteeseen tai arvokkaassa kulttuuriympäristössä edellyttää aina lupaa, mutta aurinkosähköjärjestelmän asentaminen ei. Museon näkemyksen mukaan aurinkosähköjärjestelmän asentaminen on vähintään verrattavissa ilmalämpöpumpun asentamiseen ja usein on huomattavasti näkyvämpi toimenpide, jolloin sen asentamiseen suojeltuun kohteeseen tai arvokkaaseen kulttuuriympäristöön tulisi edellyttää lupaa kaikissa tapauksissa.

Museo esittää kohdan 24§ Arvokkaat ja suojellut ympäristöt ja kohteet yleismääräyksiin lisättäväksi Kuntaliiton mallirakennusjärjestyksen mukaisesti selvitysvaatimus rakennuksen, rakennuspaikan tai -alueen kulttuurihistoriallista arvoista sekä yhteydenotosta hyvissä ajoin rakennusvalvontaan ja alueelliseen vastuumuseoon (lausunnot).

Luonnoksessa ei ole mainittu muinaisjäännöksiä tai muita arkeologisia kohteita, kuin Tornion vanha asemakaava-alue (1000007468), joka on virheellisesti nimetty Tornion kaupunkiarkeologiseksi alueeksi. Tornionlaakson museo esittää, että myös arkeologiseen kulttuuriperintöön liittyvät erityisedellytykset nostetaan rakennusjärjestyksessä esiin omana kappaleenaan, esimerkiksi 6.25 *Arkeologinen kulttuuriperintö*. Kappaleen tulisi ainakin sisältää tieto siitä, että kaikki arkeologiset muinaisjäännöskohteet ovat *automaattisesti* rauhoitettuja muinaismuistolain nojalla, eikä niiden suojelu vaadi erillistä päätöstä. Kappaleessa tulisi viitata Muinaismuistolakiin (295/1963): *Ilman muinaismuistolain (295/1963) nojalla annettua lupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty*. Jos rakennusvaiheen aikana havaitaan merkkejä muinaisjäännöksestä, on työt lain mukaan välittömästi keskeytettävä ja ilmoitettava asiasta alueelliselle vastuumuseolle. Muinaisjäännösalueella toimiminen edellyttää Museoviraston myöntämää kajoamislupaa ja muinaisjäännösalueella maiseman hoito edellyttää Museoviraston myöntämää hoitolupaa.

Lisäksi suosittelimme muistuttamaan, että rakennushankkeeseen ryhtyvän tulee ottaa selvää mahdollisesti alueella sijaitsevista muinaisjäännöksistä. Jos rakennuspaikalla tai sen läheisyydessä sijaitsee muinaisjäännös, tulee rakennushankkeeseen ryhtyvän hyvissä ajoin ottaa yhteyttä ja neuvotella alueellisen vastuumuseon kanssa maankäyttöä koskevista suunnitelmista sekä pyytää alueellisen vastuumuseon lausunto tarvittavista arkeologisista tutkimuksista. Ajantasaisin tieto kiinteistä muinaisjäännöksistä löytyy Museoviraston ylläpitämästä Kulttuuriympäristön palveluikkunasta. Tekstiin tulisi lisätä tieto siitä, että Tornionlaakson museo on tämän alueen alueellinen vastuumuseo, johon asiassa tulee ottaa yhteyttä.

Luonnoksessa on nostettu esiin ja luetteloitu liitteessä Keminmaalla ja Torniossa sijaitsevat valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY), valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (VAMA) sekä kaavoissa osoitetut suojellut ja arvokkaat alueet erityisalueina. Museo esittää erityisalueisiin

Tornionlaakson museon johtaja

20.02.2026

§ 7/2026

lisättäväksi maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (MAMA, Liakanjokivarsi). Arkeologisen kulttuuriperinnön osalta museo esittää erityisalueiden luetteloa täydennettäväksi Tornion vanhan asemakaava-alueen lisäksi myös valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten alueiden osalta (VARK). VARK-, VAMA- ja MAMA-alueet voisi esittää RKY-alueiden tapaan liitekartoissa.

Tornion vanha asemakaava-alue (1000007468) (luonnoksessa ”Tornion kaupunkiarkeologinen alue”) on esitetty virheellisesti karttaliitteessä 7. Kartassa on esitetty ainoastaan tutkimukselle *erityisen mielenkiintoiset* alueet, mutta itse muinaisjäännöksen aluerajaus on jätetty kartasta kokonaan pois. Tornion vanha asemakaava-alue on kuitenkin kokonaisuutena muinaismuistolain suojaama kiinteä muinaisjäännös. Kartta tulee korvata sellaisella, johon on merkitty koko muinaisjäännös aluerajauksineen. Tällä hetkellä kartasta voi saada sen virheellisen sekä erittäin vahingollisen vaikutelman, etteivät värjättyjen alueiden ulkopuoliset alueet kuuluisi suojeltuun muinaisjäännösalueeseen tai olisi arkeologisesti mielenkiintoisia. Kaikkiin muinaisjäännöksen aluerajauksen sisällä tapahtuvin kajoaviin hankkeisiin tulee pyytää lausunto Tornionlaakson museolta, joka määrittää kunkin erillisen alueen tarkemman tutkimustarpeen. Rakennuttaja tai kaupunki ei voi määrittää muinaisjäännöksen sisäisen alueen mahdollista tutkimustarvetta.

Museo pitää hyvänä, että rakennusjärjestyksen liitteeksi on valtakunnallisesti arvokkaiden alueiden lisäksi nostettu rakentamistapaohjeet ja erikseen vielä jälleenrakennuskauden pientaloja koskevat ohjeet. Rakennusjärjestyksen liitteen 1 Tornion rakentamistapaohjeet kohdassa Yleiset rakentamistapaohjeet ei selkeästi ilmene, koskevatko rakentamistapaohjeet pelkästään asemakaavoitettuja alueita vai myös luvun ensimmäisessä kappaleessa mainittuja palvelukyliä (joilla ei ole asemakaavaa). Luvun kappaleissa viitataan monessa kohtaa asemakaavaan ja sen määräyksiin. Museon näkemyksen mukaan hyvä selkiyttää, koskevatko ne myös palvelukyliä, joilla ei asemakaavaa ole. Itsessään tavoite kullekin alueelle omaleimaisen identiteetin löytämiseksi on erittäin hieno asia, mutta liitteestä 1 ei ilmene miten ja kenen toimesta tämä identiteetti määritellään.

Jälleenrakennuskauden pientalojen korjaus- ja rakennustapaohjeiden osalta luvun viimeisessä kappaleessa on mainittu, että ”Katon harjansuunnan tulee noudattaa korttelissa vallitsevaa suuntaa.” Olemassa olevien jälleenrakennuskauden talojen osalta lause ei liene tarpeellinen, ellei vaadita harjan suunnan muuttamista, jos se poikkeaa korttelin vallitsevasta harjansuunnasta? Lausetta lienee syytä täsmentää, että ”Jälleenrakennuskauden pientaloalueilla uusien asuinrakennusten katon harjan suunnan tulee noudattaa korttelissa vallitsevaa suuntaa.”

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

Tornionlaakson museon johtaja

20.02.2026

§ 7/2026

**Tiedoksiantopäivä
asianosaiselle**

Päätös lähetetty tiedoksi sähköisenä/kirjeellä

Jakelu

Tornion kaupunki
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojele yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto